

УДК 347.454

Марина Вячеславівна ДЖАФАРОВА,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6203-0027>*

АПЕЛЯЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ ЯК ФОРМА ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Забезпечення апеляційного оскарження рішення суду є однією з основних засад судочинства (п. 8 ст. 129 Конституції України), хоча в адміністративному судочинстві його було впроваджено з прийняттям у 2005 році Кодексу адміністративного судочинства (надалі – КАС) України.

Процесуальний порядок розгляду адміністративних справ судом апеляційної інстанції побудований на тих же засадах, які діють у суді першої інстанції. Водночас апеляційне провадження має свої цілі, предмет судового розгляду, частини, що відрізняють його від інших проваджень та потребують детального дослідження.

Як вірно відмічає Ю. Л. Шеренін, кожен із видів проваджень, які здійснюються межах судового адміністративного процесу - провадження у суді першої інстанції, апеляційне провадження, касаційне провадження, провадження з перегляду рішень Верховним Судом України та провадження за нововиявленими обставинами – має власну, чітко визначену мету і завдання, що реалізуються у межах загальних мети і завдань усього процесу (адміністративного судочинства) На думку Ю. Л. Шереніна, мета апеляційного та касаційного провадження впливає з їх призначення як додаткових гарантій законності. Сутність апеляції у судовому адміністративному провадженні полягає у новому (повторному) розгляді й перевирішенні справи судом апеляційної інстанції [1, с. 10–11].

Р. П. Кайдашев наводить наступні ознаки, які притаманні апеляційному провадженню в адміністративному судочинстві: 1) складається з сукупності процесуальних дій адміністративного суду апеляційної інстанції, які є чітко регламентованими нормами КАС України; 2) кожна з таких процесуальних дій виконує проміжні цілі судового розгляду апеляційної скарги; 3) кожна зі складових апеляційного провадження розв'язує визначене коло питань; 4) кожна зі складових апеляційного провадження має самостійне завдання; 5) всі процесуальні дії та складові апеляційного провадження здійснюються послідовно як судом, так і учасниками адміністративного судового процесу [2, с. 114].

Аналіз положень КАС України, якими визначено інститут апеляційного провадження, дозволяє окреслити ознаки апеляції в адміністративному судочинстві: 1) апеляція виступає формою оскарження рішення адміністративного суду першої інстанції (постанови, ухвали), яке не вступило в

законну силу; 2) обумовленість подачі апеляції неправильністю рішення суду першої інстанції, що пояснюється, на думку особи, яка подає апеляційну скаргу, або неправильним установленням фактичних обставин справи або неправильним застосуванням закону; 4) вирішення при перегляді справи в апеляційному порядку як питання факту, так і питання права, що означає право перевірки апеляційним адміністративним судом як юридичної, так і фактичної сторони справи у тому обсязі, що й судом першої інстанції; 5) повторність розгляду справи (перевирішення) з можливістю встановлення нових фактів, дослідження нових доказів, а також доказів, що досліджувалися судом першої інстанції з порушенням встановленого порядку; 6) наявність права суду апеляційної інстанції скасувати постанову суду першої інстанції та повернути справу на новий розгляд; 7) наявність права суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги своєю постановою змінити постанову суду першої інстанції або прийняти нову постанову, якими суд апеляційної інстанції задовольняє або не задовольняє позовні вимоги; 8) наявність права апеляційного адміністративного суду постановити окрему ухвалу, предмет якої стосується виявлення порушення закону під час розгляду справи з правовими наслідками для адресатів припису окремої ухвали; 9) зупинення виконання рішення, яке оскаржено в апеляційному порядку (крім випадків негайного виконання рішення); 10) обмеження повноважень апеляційного суду при перегляді справи доводами апеляційної скарги і предметом рішення суду першої інстанції. Нові вимоги, які не були предметом рішення суду першої інстанції, не можуть бути пред'явленими в апеляційному провадженні; 11) допущення апеляції у справі тільки один раз; 12) наявність особливостей апеляційного провадження по окремих категоріях справ адміністративної юрисдикції.

Порівняльно-правовий аналіз засад адміністративного і цивільного процесів, положень доктрини цивільного процесу, а також врахування специфіки судової адміністративної юрисдикції дозволяє стверджувати, що апеляція у судовому адміністративному процесі означає форму оскарження судових рішень (постанов, ухвал) адміністративного суду першої інстанції (загального суду як адміністративного та окружного адміністративного суду) з метою забезпечення їх законності та обґрунтованості, захисту прав, свобод та інтересів особи (осіб), які беруть участь у судовому адміністративному провадженні, а також забезпечення однакового застосування адміністративними судами першої інстанції норм матеріального і процесуального права.

Таким чином, апеляційне провадження виконує контрольну, превентивно охоронну, стимулюючу та виховну функції.

Охоронна функція проявляється у тому, що апеляційні суди здійснюють захист прав, свобод та інтересів фізичних, юридичних осіб, держави, виступають гарантом виправлення судових помилок.

Стимулююча функція полягає у тому, що апеляційне провадження сприяє прийняттю законних та обґрунтованих судових рішень, формуванню однакових підходів до застосування законодавства судами, заявленню об-

ґрунтованих позовних вимог та заперечень, їх доведенню в суді першої інстанції.

Виховна функція виявляється як вплив на духовну сферу учасників адміністративного судочинства, виховання поваги до права, підвищення авторитету суду.

Список бібліографічних посилань

1. Шеренін Ю. Л. Процесуальні форми перегляду судових рішень адміністративними судами України повноважень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2012. 23 с.

2. Кайдашев Р. П. Юридична природа апеляційного провадження в адміністративному процесі України // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2015. № 17, т. 1. С. 112–114.

Одержано 12.06.2017

УДК 340.01

Михайло Володимирович ЗАВАЛЬНИЙ,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4191-061X>

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ НЕДЕРЖАВНОЇ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Дієвість держави визначається спроможністю забезпечити реальний захист прав і свобод окремих громадян і безпеку всього суспільства. Забезпечення такого захисту з боку держави та її органів, стимулювання розвитку інститутів громадянського суспільства, протидія злочинності та адміністративним деліктам повинні бути основними завданнями реформування вітчизняної правової системи.

На превеликий жаль, мусимо констатувати, що сучасна Українська держава не відповідає ідеальним уявленням про правову державу, яка забезпечує та гарантує дотримання прав і свобод особистості належним чином. Однак, у будь-якому разі, наявність здорових взаємовідносин громадян із різними державними органами, контроль за дотриманням прав і свобод громадян є обов'язковою умовою існування демократичного суспільства. Існуюча недовіра громадян щодо правоохоронних структур, правовий нігілізм значно ускладнюють реальну ситуацію в зазначеній сфері.

Забезпечення прав і свобод людини визначаються Конституцією України головним обов'язком держави. У той же час конституційні положення не повною мірою відображують такі фундаментальні цінності, як загальне благо, суспільний інтерес, соціальна солідарність, громадянський обов'язок тощо. Лише конституційного закріплення обов'язку всіх